

## تحلیل جو انگیزشی در بین ورزش‌های تیمی و انفرادی: مقایسه جودوکاران و بسکتبالیست‌های نخبه ایرانی

مریم امینی\*

دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران.

(دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۲۳ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۰۳)

### چکیده

هدف این تحقیق مقایسه بین جو انگیزشی ادراک‌شده جودوکاران و بسکتبالیست‌های لیگ برتر ایران بود که با روش تحقیق مقایسه‌ای و به صورت میدانی اجرا شد. جامعه آماری تحقیق، تمام جودوکاران لیگ برتر ایران (نه تیم و هر تیم هجده نفر) و تمام بسکتبالیست‌های لیگ برتر ایران (نه تیم و هر تیم هجده نفر) بودند که در مسابقات لیگ برتر سال ۱۳۹۴ به رقابت می‌پرداختند. در این تحقیق نمونه آماری براساس جدول حجم نمونه‌گیری مورگان برای جودوکاران ( $n=83$ ) و برای بسکتبالیست‌ها ( $n=102$ ) در نظر گرفته شد. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه‌های دموگرافیک، پرسش‌نامه جو انگیزشی (PMCSQ) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و در راستای مقایسه بین دو رشته ورزشی از آزمون  $t$  مستقل در سطح معنی‌داری ( $p \leq 0.05$ ) استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که بین جو انگیزشی ادراک‌شده جودوکاران و بسکتبالیست‌های لیگ برتر ایران تفاوت وجود دارد ( $p \leq 0.05$ ). همچنین نتایج نشان داد که جو عملکردی در رشته ورزشی انفرادی جودو بیشتر از رشته گروهی بسکتبال بود ( $p \leq 0.05$ ). اما جو انگیزشی مهارتی در رشته بسکتبال بیشتر از رشته جودو مشاهده شد ( $p \leq 0.05$ ). به صورت کلی نوع رشته ورزشی عاملی مهم و پیش‌بینی‌کننده در نوع جو انگیزشی ادراک‌شده است.

واژه‌های کلیدی: انگیزش خودمختاری، جو مهارتی، جو عملکردی، جودو، بسکتبال.

## مقدمه

در یک بررسی از عوامل حیاتی موفقیت‌زا در زمینه‌های ورزشی، به متغیرهای اهداف، انگیزه، مهارت‌ها، امکانات مالی، رهبری و نوآوری اشاره شده است (آمیس<sup>۱</sup>، ۱۹۹۲). موضوع انگیزش یکی از مهم‌ترین مباحث در زمینه روان‌شناسی ورزش است، چون میزان تلاش و فعالیت هر ورزشکار در مسیر موفقیت به میزان انگیزش او بستگی دارد (آمورس و هورن<sup>۲</sup>، ۲۰۰۰). یکی از مهم‌ترین عواملی که مربیان باید از آن آگاهی داشته باشند، نقش مربیان بر فضا و جو انگیزشی تیم است. مربیان باید مهارت‌ها و فنون مختلف مدیریت تیم را برای شناسایی تفاوت‌های ورزشکاران فراگیرند و تلاش کنند تا از این گونه مهارت‌ها به صورت سودمندی استفاده به عمل آورند و بتوانند انگیزه ورزشکاران را افزایش دهند (برایتوایت<sup>۳</sup> و همکاران، ۲۰۱۱). مربیان با شناخت اهداف و ویژگی‌های بازیکنان و همچنین از طریق مناسب‌ترین سبک مربیگری می‌توانند جو انگیزشی را به نفع افزایش عملکرد ورزشکاران تغییر دهند (گاردنر<sup>۴</sup>، ۱۹۹۸). جو انگیزشی<sup>۵</sup> جو اجتماعی تأثیرگذار بر تلاش، دوام، شناخت، احساسات و رفتار افراد در ورزش است (کیگان<sup>۶</sup> و همکاران، ۲۰۱۴). جو انگیزشی که توسط افراد مهم و مورد توجه مانند مربی، والدین و تماشاگران ایجاد می‌شود برای دستیابی به موفقیت، وظایف ورزشکاران، الگوهای اختیاری، شناخت سیستم، توانایی گروهی ورزشکاران، ارزیابی روش‌ها و زمان معین برای تسلط یافتن بر وظایف را به طور معنی‌داری تغییر می‌دهد (برونل<sup>۷</sup>، ۱۹۹۹). در واقع، جو انگیزشی به جوی گفته می‌شود که در آن مربی تلاش می‌کند تا ورزشکاران، ارزش‌ها و اهداف تیم را درک کنند و ضمن موافقت بر سر هدف‌های تیم، انگیزش فرد برای رسیدن به هدف‌های شخصی نیز تقویت شود. جو انگیزشی شامل جو انگیزشی مهارتی<sup>۸</sup> و عملکردی<sup>۹</sup> است. در جو مهارتی مربی به بهبود و تلاش برجسته ورزشکاران تأکید دارد و موفقیت براساس تلاش فردی و پیشرفت برای اشخاص تعریف می‌شود. در جو انگیزشی مهارتی ورزشکار با مربی و هم‌تیمی خود همکاری دارد و به یادگیری مهارت‌های جدید بدون اجبار و محدودیت تشویق می‌شود. افراد با یک جو مهارتی،

1. Ames
2. Amorose & Horn
3. Braithwaite
4. Gardener
5. Motivational climate
6. Keegan
7. Brunel
8. Skill climate
9. Performance climate



موقعیت‌های پیشرفت‌زا را به‌عنوان فرصت‌هایی برای بهبود توانایی‌شان می‌بینند. آن‌ها روی یادگیری مهارت‌های جدید یا بهبود مهارت‌های قدیمی تمرکز می‌کنند و به شکست‌ها و اشتباهات به‌عنوان اطلاعات مهمی که نشان می‌دهد چطور پیشرفت کنند، نگاه می‌کنند (کیپ و آمورس<sup>۱</sup>، ۲۰۰۸).

جو انگیزشی مهارتی زمانی در تیم وجود دارد که ورزشکار سخت کار کند، در اجرا بهبود داشته باشد، در کارها به دیگران کمک کند و نقش هر بازیکن را در تیم باور داشته باشد. در مقابل در جو عملکردی مربیان به مقایسه‌های هنجاری تشویق می‌شوند و موفقیت شاگردان در ارتباط با عملکرد دیگران و براساس استانداردهای هنجاری ارزیابی می‌شود و از ورزشکاران انتظار می‌رود مهارت‌های جدید را در یک محدوده زمانی مشخص فراگیرند (ماگو و والرند<sup>۲</sup>، ۲۰۱۲). جو انگیزشی عملکردی جوی است که ورزشکار می‌داند که اجرای ضعیف و ارتکاب به اشتباهات با تنبیه همراه است. ورزشکاری با توانایی بالا بیشترین توجه را در تیم دریافت خواهد کرد و رقابت بین اعضای تیم از طرف مربی تشویق می‌شود. در همین راستا استوارت و میرز<sup>۳</sup> (۲۰۰۴) به تأثیر مثبت دریافت سبک رهبری مناسب بر جو انگیزشی پی بردند. اقدسی و همکاران (۲۰۱۲) در تحقیقی با عنوان «ارتباط جو انگیزشی ادراک‌شده با اضطراب و عزت‌نفس در ورزشکاران نخبه و غیرنخبه ورزش‌های تیمی» به این نتیجه رسیدند که در ورزشکاران نخبه در مقایسه با هم‌تایان غیرنخبه آن‌ها، جو انگیزشی ادراک‌شده بیشتر از نوع تکلیف‌مدار است، اما از لحاظ عزت‌نفس و اختلال تمرکز تفاوت معنی‌داری بین دو گروه وجود ندارد. همچنین نتایج نشان داد که اضطراب پیکری با جو تکلیف‌مدار و جو تکلیف‌مدار و نگرانی، اختلال تمرکز با جو تکلیف‌مدار، اضطراب پیکری و عزت‌نفس و نیز نگرانی و عزت‌نفس رابطه منفی و معنی‌داری دارد. اگرچه در این مطالعه ورزش انفرادی بررسی نشده است. گاردنر<sup>۴</sup> (۱۹۹۸) در مطالعه‌ای به بررسی ارتباط بین درک رفتارهای رهبری مربی، انسجام و جو انگیزشی تیمی در ورزشکاران دانشگاهی پرداخت. وی به این نتیجه رسید ورزشکارانی که مربیان‌شان آن‌ها را با تمرین و آموزش بیشتر و همین‌طور بازخورد مثبت تجهیز می‌کنند، تمایل بیشتری به درک جو انگیزشی تکلیف‌گرا (مهارتی) دارند. او نهایتاً پیشنهاد کرد که رفتارهای مربیگری می‌تواند پیش‌بینی‌کننده مهم درک جو انگیزشی باشد، اگرچه مطالعات بیشتری در این زمینه لازم است. زیانگ<sup>۵</sup> و همکارانش (۲۰۰۴) با توجه به نظریه

1. Kipp & Amorose
2. Mageau & Vallerand
3. Stewart & Meyers
4. Gardener
5. Xiang

اهداف پیشرفت به بررسی جو انگیزشی در ده معلم تربیت بدنی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که جو ایجادشده توسط این معلمان نه عملکردی است، نه مهارتی، بلکه آن‌ها تلفیقی از این دو شیوه را فراهم می‌آورند. استیوارت و میرزا<sup>۱</sup> (۲۰۰۴) در تحقیق با عنوان «ویژگی‌های انگیزشی در بازیکنان نخبه» نشان دادند که جو انگیزشی، به سبک رهبری مربی بستگی دارد. محیط‌هایی که بر اهداف تکلیف‌گرایی متمرکزند، نسبت به محیط‌هایی که بر اهداف خودگرایی تمرکز دارند، به علت ایجاد انگیزش بالاتر در بازیکنان، اهمیت بیشتری دارند. در این پژوهش مشاهده شد که در جو انگیزشی خودمدار (عملکردی)، بازیکنان معتقدند که مربیان با اشتباهات آن‌ها با خشونت برخورد می‌کنند و بازیکنان را برای کسب موفقیت و مقام در مقابل یکدیگر قرار می‌دهند.

المپیو<sup>۲</sup> و همکاران (۲۰۰۸) در مطالعه‌ای به بررسی ارتباط دوجانبه روان‌شناختی بین جو انگیزشی ایجادشده توسط مربی و ارتباط مربی - ورزشکار در تیم‌های ورزشی پرداختند. نتایج، از این عقیده که ارتباط مربی - ورزشکار بر ایجاد جو انگیزشی ورزشکاران در تیم‌های ورزشی تأثیرگذار است، حمایت کردند، اما در این تحقیق اشاره‌ای به ورزش‌های انفرادی نشده است. کیگان و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیقی که به منظور بررسی ماهیت کیفی جو انگیزشی بر روی ورزشکاران نخبه انجام دادند به این نتیجه رسیدند که در جو انگیزشی عوامل و رفتارهای متعددی مؤثر است و شبکه‌ای از این عوامل بر روی هم می‌توانند رفتار ورزشکاران نخبه را تحت تأثیر قرار دهند. آن‌ها همچنین بیان داشتند که رفتار مربیان و جو انگیزشی حاکم بر تیم نمی‌تواند میزان بروز رفتارهای منفی نظیر استرس، اضطراب و فقدان اعتماد به نفس را متأثر سازد. در تعدادی از مطالعات تأیید شده است که میزان خودگرایی با جو انگیزشی ارتباط مستقلی ندارد، بلکه از طریق متغیرهای واسطه می‌تواند میزان خودگرایی با جو انگیزشی ارتباط برقرار کند. خودگرایی در رشته‌های ورزشی انفرادی به نسبت ورزش‌های تیمی بیشتر است. لویز و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیق خود بر روی ارتباط خودگرایی با جو انگیزشی به این نتایج رسیدند. بریشویت<sup>۳</sup> و همکاران (۲۰۱۱) در یک فراتحلیل گزارش کردند که به صورت کلی انگیزش و جو انگیزشی متأثر از متغیرهای فردی نظیر ویژگی‌های دموگرافیک و متغیرهای محیطی نظیر رفتار مربیان و شیوه‌های اداره تیم از سوی آن است. وازو<sup>۴</sup> و همکارانش (۲۰۰۵) اثر درک جو انگیزشی ایجادشده توسط مربی و هم‌تیمی را با توجه به سن و جنسیت بر پاسخ‌های احساسی و شناختی جوانان ورزشکار

1. Stewart & Meyers
2. Olympiou
3. Braithwaite
4. Vazou



موردبررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که درک جو انگیزشی خودمداری (مهارتی) که مربی و هم‌تیمی ایجاد می‌کنند، در بین مردان بالاتر است در صورتی که زنان، درک بالاتری از جو انگیزشی تکلیف‌مدار (عملکردی) ایجاد شده توسط مربی و هم‌تیمی را نشان دادند. همچنین هیچ اختلاف معناداری از لحاظ سنی مشاهده نشد. همچنین نشان داده شد که جو انگیزشی مهارتی، پیش‌بین احساس شایستگی و افزایش انگیزش درونی، و جو انگیزشی عملکردی، پیش‌بین اضطراب و افزایش انگیزش اجتناب از شکست در ورزشکاران است. اما به موضوع رشته ورزشی در این تحقیق اشاره‌ای نشده است و این که آیا در رشته‌های انفرادی یا تیمی، ورزشکار جو مهارتی را درک می‌کند یا جو عملکردی را؟ که این موضوع در تحقیق حاضر بررسی می‌شود و علاوه بر آن یک گام جلوتر می‌رود و به موضوع حضور هم‌تیمی به عنوان عاملی اثرگذار بر جو انگیزشی ادراک شده می‌پردازد. بررسی، مطالعه و جست‌وجوی اطلاعات در مورد جو انگیزشی و انگیزش خودمختاری در عین آشکار کردن وضعیت موجود، آثار مثبت ناشی از به‌کارگیری رفتارهای مطلوب مربیان را نیز نمایان می‌کند، چراکه ممکن است مربیان بدون توجه به تأثیر رفتارهای خود بخواهند از طریق روش‌هایی مانند مرعوب کردن، تهدید، انتقاد یا سرزنش باعث برانگیختن ورزشکاران شوند و به اهداف موردنظر خود دست یابند. یقیناً این روش‌ها کوتاه‌مدت است و طبق بررسی محققان ممکن است به خستگی و حتی کناره‌گیری ورزشکاران از ورزش منجر شود. همچنین رشته‌های انفرادی و به‌ویژه رشته‌های رزمی در تحقیقات مرتبط با حوزه تربیت بدنی کم‌تر مورد مطالعه قرار می‌گیرند. علاوه بر این در این تحقیق، یک گام جلوتر می‌رویم و دو رشته انفرادی و گروهی را با یکدیگر مقایسه می‌کنیم. به عبارت دیگر این رشته‌های ورزشی در تحقیقات دانشگاهی مورد بی‌مهری قرار می‌گیرند. جودو از جمله رشته‌های انفرادی و رزمی است که شاید گفت که تحقیقات بسیار اندکی درباره آن در محافل علمی کشور صورت گرفته است. از نظر روان‌شناختی می‌توان ادعان داشت که ورزشکارانی که در این رشته فعالیت می‌کنند، با توجه به ویژگی‌های خاص آن به آسانی از رشته دست می‌کشند و تعهد خود را نسبت به آن از دست می‌دهند. گفتنی است که تحقیقات متعددی در ورزش‌های گروهی انجام شد و با توجه به این که این رشته ورزشی در ایران کم‌تر مورد استقبال قرار گرفته است و شناسایی و تحقیق و تفحص در آن می‌تواند به ارائه رویکردهای مدیریتی جدید منجر شود، از این رو این تحقیق با هدف بررسی ارتباط بین جو انگیزشی و انگیزش خودمختاری ورزشکاران انجام شد و به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤالات بود که چه ارتباطی بین جو انگیزشی و انگیزش خودمختاری وجود دارد؟

## روش تحقیق

روش اجرای تحقیق مقایسه‌ای است که به صورت میدانی به اجرا درآمد. جامعه آماری تحقیق، تمام جودوکاران لیگ برتر ایران (نه تیم و هر تیم هجده نفر) و تمام بسکتبالیست‌های لیگ برتر ایران (نه تیم و هر تیم هجده نفر) بودند که در مسابقات لیگ برتر سال ۱۳۹۴ به رقابت می‌پرداختند. در این تحقیق نمونه آماری براساس جدول حجم نمونه‌گیری مورگان برای جودوکاران ( $n=83$ ) و برای بسکتبالیستان ( $n=102$ ) در نظر گرفته شد. از طریق روش نمونه‌گیری طبقه‌ای - تصادفی نمونه‌های تحقیق انتخاب شد. بدین صورت که هر تیم به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شد و به نسبت سهم بازیکنان هر تیم، به صورت تصادفی تعداد مشخصی پرسش‌نامه به اعضای هر تیم داده شد. از ۱۲۶ پرسش‌نامه توزیع شده تعداد پاسخ‌های کامل ۱۲۱ نفر ( $96/03$  درصد) برای تجزیه و تحلیل آماری مورد استفاده قرار گرفت. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از دو پرسش‌نامه استفاده شد. پرسش‌نامه اطلاعات فردی<sup>۱</sup> که متغیرهای سن، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، سابقه فعالیت در باشگاه کنونی، سابقه قهرمانی، و نوع حضور در تیم را اندازه می‌گرفت. به منظور جمع‌آوری اطلاعات در رابطه با جو انگیزشی از پرسش‌نامه جو انگیزشی<sup>۲</sup> (PMCSQ) استفاده شد. پرسش‌نامه مذکور توسط سایفریز، دودا و چی<sup>۳</sup> (۱۹۹۲) ساخته شده است. این پرسش‌نامه شامل ۲ خرده‌مقیاس است که شامل جو مهارتی (۱۰ سؤال) و جو عملکردی (۱۱ سؤال) است که شامل ۲۱ سؤال از نوع بسته و براساس مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت اندازه‌گیری می‌شود. ثبات درونی این پرسش‌نامه برای خرده‌مقیاس‌های آن توسط سایفریز و همکاران (۱۹۹۲) به ترتیب  $0/87$  و  $0/81$  برای جو مهارتی و جو انگیزشی و  $0/83$  برای جو انگیزشی به دست آمد. در مطالعه مقدماتی و به منظور تعیین پایایی پرسش‌نامه‌های مذکور طبق برنامه فدراسیون جودو و با هماهنگی با مسئولان این فدراسیون پرسش‌نامه‌ها بین سی تن از جودوکاران در فرصت مناسب توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری شد. پایایی پرسش‌نامه جو انگیزشی (PMCSQ) با آزمون آلفای کرونباخ برابر  $\alpha=0/87$  و پرسش‌نامه مقیاس انگیزش ورزشی (SMS) برابر با  $\alpha=0/78$  تعیین شد. به منظور سامان دادن و خلاصه کردن نمرات خام و توصیف اندازه‌های به دست آمده از نمونه‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین، درصد، فراوانی، انحراف معیار و انواع جدول‌ها) استفاده شد. همچنین در این تحقیق به منظور مقایسه جو انگیزشی بین

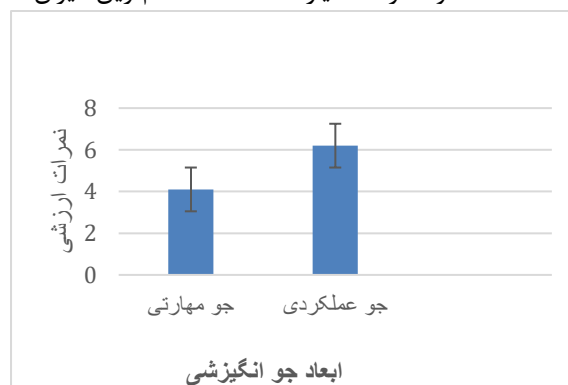
1. Demography
2. Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2
3. Seifriz, Duda & Chi



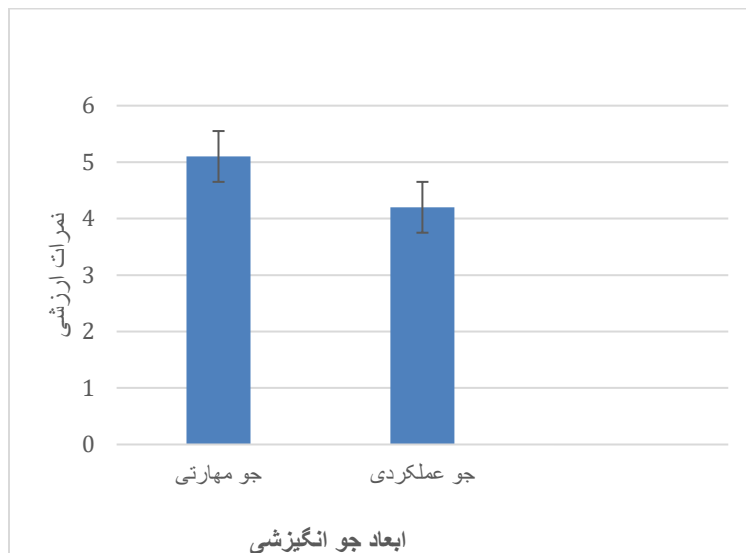
جودوکاران و بسکتبالیست از آزمون  $t$  مستقل استفاده شد. عملیات آماری توسط نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. نسخه ۱۶ انجام شد و داده‌ها در سطح معنی‌داری ( $p < 0/05$ ) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

### نتایج و یافته‌های تحقیق

بررسی ویژگی‌های دموگرافیکی نمونه‌های تحقیق نشان داد که ۲۳/۹ درصد از نمونه‌های تحقیق در دامنه سنی ۲۰ سال و کم‌تر، ۳۶/۸ درصد ۲۱ تا ۲۴ سال، ۲۹/۷ درصد ۲۵ تا ۲۹ سال، ۹/۷ درصد ۲۹ سال و بالاتر قرار داشتند. از لحاظ سابقه فعالیت در باشگاه کنونی ۳۰/۳ درصد از نمونه‌های تحقیق دارای سابقه فعالیت کم‌تر از ۲ سال، ۷/۱ درصد دارای سابقه فعالیت ۲ تا ۴ سال، ۲۲/۶ درصد دارای سابقه ۵ تا ۷ سال و ۴۰ درصد دارای سابقه فعالیت بیشتر از ۷ سال در باشگاه کنونی هستند و از نظر سابقه قهرمانی ۸/۴ درصد از نمونه‌های تحقیق دارای سابقه قهرمانی استانی، ۲/۶ درصد دارای سابقه قهرمانی منطقه‌ای، ۴۰/۶ درصد دارای سابقه قهرمانی کشوری، ۲۷/۱ درصد دارای سابقه قهرمانی آسیایی و ۲۱/۳ درصد دارای سابقه قهرمانی جهانی هستند. در توصیف یافته‌ها، برای بررسی جو انگیزشی در جودوکاران (نمودار ۱)، نشان می‌دهد که جو انگیزشی عملکردی با میانگین ( $M=6/01$ ) و انحراف معیار ( $SD=1/10$ ) بیشترین میزان و جو انگیزشی مهارتی با میانگین ( $M=4/02$ ) و انحراف معیار ( $SD=0/89$ ) کم‌ترین میزان است. توصیف یافته‌ها، برای بررسی جو انگیزشی در بسکتبالیست‌ها (نمودار ۲)، نشان می‌دهد که جو انگیزشی مهارتی با میانگین ( $M=5/03$ ) و انحراف معیار ( $SD=1/10$ ) بیشترین میزان و جو عملکردی با میانگین ( $M=3/99$ ) و انحراف معیار ( $SD=0/89$ ) کم‌ترین میزان است.



نمودار ۱. توصیف جو انگیزشی جودوکاران



نمودار ۲. توصیف انگیزش خودمختاری بسکتبالیست‌ها

مطابق با جدول ۱ و نتایج آزمون  $t$  مستقل و با توجه به میزان  $t$  و  $P < 0/05$  مشخص می‌شود که تفاوت معناداری میان جو انگیزشی مهارتی در بین جودوکاران و بسکتبالیست‌ها وجود دارد. با توجه به نتایج آزمون  $t$  بسکتبالیست‌ها دارای میانگین بیشتری در مقایسه با جودوکاران هستند.

جدول ۱. آزمون  $t$  مستقل جهت مقایسه «جو مهارتی» بین جودوکاران و بسکتبالیست‌ها

گروه‌ها	متغیر	میانگین	انحراف معیار	$t$	درجه آزادی	sig
جودوکاران	جو مهارتی	۴/۳۹	۰/۱۲	۱۰/۶۵	۱۸	۰/۰۰۱
	بسکتبالیست‌ها	۶/۰۱	۰/۱۷			

مطابق با جدول ۲ و نتایج آزمون  $t$  مستقل و با توجه به میزان  $t$  و  $P < 0/05$  مشخص می‌شود که تفاوت معناداری میان جو انگیزشی عملکردی در بین جودوکاران و بسکتبالیست‌ها وجود دارد. با توجه به نتایج آزمون  $t$  جودوکاران دارای میانگین بیشتری در مقایسه با بسکتبالیست‌ها هستند.

جدول ۲. آزمون  $t$  مستقل جهت مقایسه «جو عملکردی» بین جودوکاران و بسکتبالیست‌ها

گروه‌ها	متغیر	میانگین	انحراف معیار	$t$	درجه آزادی	sig
جودوکاران	جو عملکردی	۴/۷۷	۰/۰۹	۱۰/۶۲	۲۰	۰/۰۰۱





## بحث و نتیجه‌گیری

هدف این تحقیق مقایسه بین جو انگیزشی ادراک‌شده جودوکاران و بسکتبالیست‌های لیگ برتر ایران بود. نتایج تحقیق نشان داد جو انگیزشی بین جودوکاران و بسکتبالیست‌های لیگ برتر تفاوت معنی‌داری داشت ( $p < 0/05$ ). این نتیجه با نتایج تحقیقات برونل (۱۹۹۹)، استاندیج و همکاران (۲۰۰۳)، آموروس و همکاران (۲۰۰۵)، کیپ و آموروس (۲۰۰۸)، کالاجا و همکاران (۲۰۰۹) و پلیر (۲۰۱۰) همخوانی دارد. یافته‌ها همچنین نشان داد که جو عملکردی در رشته ورزشی انفرادی جودو بیشتر از رشته گروهی بسکتبال بود ( $p \leq 0/05$ ). اما جو انگیزشی مهارتی در رشته بسکتبال بیشتر از رشته جودو مشاهده شد ( $p \geq 0/05$ ). این نتیجه با نتایج تحقیقات استاندیج و همکاران (۲۰۰۳)، آموروس و همکاران (۲۰۰۵)، کیپ و آموروس (۲۰۰۸) و کالاجا و همکاران (۲۰۰۹) همخوانی دارد. این نتایج بیانگر این است که جو انگیزشی می‌تواند براساس نوع ورزش (انفرادی و تیمی) به صورت متفاوتی درک شود. براساس تئوری جو انگیزشی در جو مهارتی مربی به بهبود و تلاش برجسته ورزشکاران تأکید دارد و موفقیت براساس تلاش فردی و پیشرفت برای اشخاص تعریف می‌شود. در این جو انگیزشی ورزشکار با مربی و هم‌تیمی خود همکاری دارد و به یادگیری مهارت‌های جدید بدون اجبار و محدودیت تشویق می‌شود که می‌توان این خصوصیات را به‌طور واضح در رشته تیمی بسکتبال مشاهده کرد. افراد با یک جو مهارتی، موقعیت‌های پیشرفت‌زا را به‌عنوان فرصت‌هایی برای بهبود توانایی‌شان می‌بینند. آن‌ها روی یادگیری مهارت‌های جدید یا بهبود مهارت‌های قدیمی تمرکز می‌کنند و به شکست‌ها و اشتباهات به‌عنوان اطلاعات مهمی که نشان می‌دهد چطور پیشرفت کنند، نگاه می‌کنند. از این‌رو، این نوع جو انگیزشی می‌تواند نقش مهمی در شکل‌دهی انگیزش درونی در ورزشکار داشته باشد. همان‌گونه که مگائو و والرند (۲۰۱۲) در پژوهش خود اذعان داشتند که جو انگیزشی ادراک‌شده از سوی افراد مهم نظیر مربیان و سایر هم‌تیمی‌ها بر انگیزش خودمختاری (انگیزش درونی و انگیزش بیرونی) اثر می‌گذارد و در عملکردها و موفقیت‌های ورزشی اهمیت زیادی دارد. این محققان اذعان داشتند اگرچه عوامل زیادی بر نیروهای انگیزشی اثرگذارند، جو انگیزشی ادراک‌شده از سوی مربی یکی از مهم‌ترین آن‌هاست.

در مقابل در رشته انفرادی جودو، جو انگیزشی عملکردی بیشتر مورد تأکید قرار می‌گیرد. جو انگیزشی عملکردی جوی است که ورزشکار می‌داند که اجرای ضعیف و ارتکاب به اشتباهات با تنبیه همراه است. ورزشکار با توانایی بالا بیشترین توجه را در تیم دریافت خواهد کرد و رقابت

بین اعضای تیم از طرف مربی تشویق می‌شود. این جو انگیزشی نیز می‌تواند در شکل‌دهی انگیزش بیرونی نقش مهمی را ایفا کند. براساس ویژگی‌های خاص رشته‌های رزمی به‌ویژه جودو، جوی که اکثر مربیان بر آن تأکید دارند، جو عملکردی است. براساس تئوری انگیزش خودمختاری و نتایج حاصل از این تحقیق، جو عملکردی می‌تواند با انگیزش درونی و بیرونی رابطه داشته باشد. این انگیزش تقویت‌شده در جودوکاران که قسمت اعظم آن حاصل از اقدامات مربیان است، می‌تواند آن‌ها را به سمت یک جوی سوق دهد که بردو باخت در آن بیشترین نقش را ایفا می‌کند. بر این اساس شاید ماهیت این رشته ورزشی و جو تأکیدشده از سوی مربی (جو عملکردی) و همچنین این احساس درونی که برد بیشترین لذت را برای ورزشکار دارد، دلیلی منطقی برای این نتیجه تحقیق باشد که جو عملکردی با انگیزش درونی و بیرونی ارتباط معنی‌داری دارد. براساس تئوری جو انگیزشی، تأکید افراد تأثیرگذار نظیر مربی می‌تواند ورزشکار را به عملکردگرایی یا تکلیف‌گرایی سوق دهد. این جهت‌گیری ورزشکار و نوع انگیزشی که براساس تئوری خودمختاری در ورزشکار است، با یک سیستم هم‌افزایی می‌تواند ورزشکار را به آن هدف موردنظر برساند. بر این اساس اگر ورزشکاری جو عملکردی بالایی در فضای انگیزشی تیم ادراک کند و از نظر وی بردن حریف بیشترین لذت ممکن را دارد و همچنین این برد برای وی انگیزه‌های بیرونی دیگر نظیر دریافت تشویق‌های مادی از سوی سرپرستان تیم را در پی داشته باشد، این عوامل دست‌به‌دست هم می‌دهند و ورزشکار را به حداکثر قابلیت‌های ممکن برای برد حریف می‌رسانند. در اینجا این مسئله مطرح است که مربیان باید بتوانند علی‌رغم تأکید بر بردو باخت، روحیه‌های جوانمردی را در ورزشکاران خود بالا ببرند تا از ایجاد یک روحیه برد به هر قیمتی در ورزشکاران پیشگیری کنند. اگر مربیان ناخواسته یا خواسته روحیه برد به هر قیمتی را در ورزشکاران خود به‌ویژه در رشته جودو که ماهیتی رزمی و برخوردی دارد، بالا ببرند، ما بدون شک شاهد بروز رفتارهای غیراخلاقی و ورزشکارانه خواهیم بود. با توجه به مطالب فوق نوع دیدگاه مربیان در این رشته در بروز رفتارهای انگیزشی بسیار مهم است.

جو انگیزشی ایجادشده می‌تواند نوع انگیزش خودمختاری را شکل‌دهی کند. اگر جو ایجادشده مبنی بر ارائه و انجام فعالیت‌ها با توجه به معیارها و هنجارهای تعریف‌شده باشد، می‌تواند انگیزش درونی ورزشکار را تقویت کند و اگر جو انگیزشی مبنی بر مقایسه کردن ورزشکار با دیگران و نشان دادن برتری بر سایر افراد باشد، می‌تواند انگیزش بیرونی را شکل‌دهی کند. با این حال بایستی با توجه به هدف و شرایط تیم نوع جو انگیزشی را تعیین کرد تا از طریق آن به حداکثر کارایی و اثربخشی نائل شود. با نظری دقیق به اجرای سطوح مختلف مسابقات و رقابت‌های ورزشی مشاهده



می‌شود که عده کثیری از ورزشکاران با وجود این که دارای سطوح بالایی از قابلیت‌ها و مهارت‌های اجرایی هستند، به دلیل عدم جو انگیزشی نامناسب قادر به ارائه تمام توانایی‌های بالقوه خویش نیستند و در نتیجه عدم انگیزش از میزان تفکر، تمرکز، توجه و تسلط و تصمیم‌گیری آن‌ها کاسته است و به سردرگمی، تشویش، دوگانگی و ترس آن‌ها افزوده است. پیامد تمام این عوارض کاهش بازدهی و کیفیت سطح عملکرد ورزشی افراد است. از آنجایی که جو انگیزشی نامناسب ممکن است منتج به نتیجه نامطلوب شود و در نهایت مربی، تیم و باشگاه به هدف موردنظر خود دست نیابد و تمام هزینه‌ها و وقت‌های مصرف‌شده بیهوده از بین برود. شناخت جو انگیزشی مناسب برای بالا بردن انگیزش بازیکنان همه در جهت بهبود عملکرد بازیکنان و تیم انجام می‌گیرد که نقش تعیین‌کننده در موفقیت تیم‌ها دارند؛ عواملی که بدون شناخت آن‌ها تیم به نتیجه مطلوب دست نخواهد یافت. بنابراین این نکته حائز اهمیت است که مربیان از چه نوع جو انگیزشی برای بالا بردن انگیزش بازیکنان و در نهایت بهبود عملکرد آنان استفاده کنند. در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان این‌گونه اذعان داشت که برای ایجاد انگیزش درونی و بیرونی بالا در جودوکاران لیگ برتر مربیان باید بر جو عملکردی در مقایسه با جو مهارتی تأکید بیشتری داشته باشند، اما باید خاطر نشان کرد که در ایجاد چنین جوی باید به روحیات و حالات روانی ورزشکاران توجه ویژه‌ای داشته باشند. بنابراین پیشنهاد می‌شود که مربیان با تحلیل عوامل متعدد و در نظر گرفتن شرایط روحی و روانی جودوکاران برای ارتقای جو عملکردی تأکید و توجه بیشتری داشته باشند. نکته مهمی که در انتها باید خاطر نشان کرد این است که برای داشتن عملکرد مطلوب تیم و ورزشکاران باید دیدی کل‌نگر داشت، بدین صورت که همه ابعاد انگیزش خودمختاری و جو انگیزشی و میزان اضطراب رقابتی مطلوب و نامطلوب را مورد توجه قرار داد و با توجه وضعیت ورزشکار و تیم و همچنین اهداف تعیین‌شده برای تیم و نوع تمرینات و آمادگی ورزشکاران تدابیری برای ادراک جو انگیزشی و پدیدآوران انگیزش مطلوب در بسکتبالیست‌ها اتخاذ کرد که بیشترین بازده را فراهم آورد.

## References

- Aghdasi, M.T., Heyrani, A., VaziniTaher, M., & Rahmani, M. (2012). The Relation of perceived motivational climate with anxiety and self-esteem in elite and non-elite athletes of team sports, *Sport Psychology Studies*, 2(2), 1-14(Persian)
- Ames, C. (1992). Achievement Goals, Motivational Climate, and Motivational Processes. In G.C. Roberts (Ed.), *Motivation in Sport and Exercise* (pp. 161-176). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Amorose, A.J., & Horn, T.S. (2000). Intrinsic motivation: Relationships with collegiate athletes' gender, scholarship status, and perceptions of their coaches' behavior. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 22, 63-84.
- Braithwaite, R., Spray, C.M., & Warburton, V.E (2011). Motivational Climate Interventions in Physical Activity: A Meta-Analysis. *Journal of Psychology of Sport & Exercise*, doi: 10.1016/j.psychsport.2011.06.005.
- Brunel, P. C. (1999). Relationship between achievement goal orientation and perceived motivational climate on intrinsic motivation. *Scandinavian Journal of medicine & Science in Sports*, 9, Issue 6, 365-374.
- Gardener, D. E. (1998). *The Relationship Between Perceived Coaching Behavior, Team Cohension, and Team Motivational Climate Among Division I Athletes*. Doctoral Dissertation, Boston University, Boston.
- Gillberston, D. W. (2000). Transformational leadership in Australasian sport organizations. New Zealand Innovation and Competitiveness Project Victoria University of Wellington.
- Kalaja, S., Jaakkola, T., Watt, A., Liukkonen, J., & Ommundsen, Y. (2009). The associations between seventh grade Finnish students' motivational climate, perceived competence, self-determined motivation, and fundamental movement skills. North West Counties Physical Education Association and SAGE Publications.
- Keegan, R., Harwood, C., Spray, C., & Lavallee. D. (2014). A qualitative investigation of the motivational climate in elite sport. *Journal of Psychology of Sport and Exercise*, 15 (14), 97-107.
- Kipp, L., & Amorose, A. J. (2008). Perceived Motivational Climate and Self-Determined Motivation in Female High School. *Journal of Sport Behavior*, 23, 321-332.
- López, M., Gallegos, A., Baena-Extremuera, A., & Abralde, J. (2014). Goal orientation effects on elite handball players motivation and motivational climate. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 132, 434 – 440.
- Mageau, G., & Vallerand, R. J. (2012). The coach Athlete relationship: a motivational model. *Journal of Sports Sciences*, 21, 883-904.



- Olympiou, A., Jowett, S., & Duda, J. L. (2008). The Psychological Interface between the Coach-Created Motivational Climate and the Coach-Athlete Relationship in Team Sport. *The Sport Psychologist*, 22, 423-438.
- Player, K. (2010). The interaction of motivational climate and self-determination in examining commitment level in female youth sport. Clemson University.
- Seifriz, J. J., Duda, J. L., & Chi, L. (1992). The Relationship of Perceived Motivational Climate to Intrinsic Motivation and Beliefs about Success in Basketball. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 14, 375-391.
- Sit, C. H. P., & Linder, K. J. (2005). Motivational orientations in youth sport participation: using achievement goal theory and reversal theory. *Personality and Individual Differences*, 38, 605-618
- Standage, M., Duda, J. L., & Ntoumanis, N. (2005). A Test of Self-determination Theory in School Physical Education. *British Journal of Educational Psychology*, 75, 411-433.
- Stewart, C., & Meyers, M. C. (2004). Motivational traits of elite young soccer players. *Physical Educator*, 61(4), 213-218.
- Vazou, S., Ntoumanis, N., & Duda, J. L. (2005). Predicting Young Athletes' Motivational Indices as a Function of Their Perceptions of the Coach- and Peer-Created Climate. School of Sport & Exercise Sciences, University of Birmingham, UK.
- Xiang, P., McBride, R. E., & Solmon, M. A. (2003). Motivational climates in ten teachers' elementary physical education classes: An achievement goal theory approach. *The Elementary School Journal*, 104(1), 71-91.